

Állampolgári ismeretek

A halmozottan sérült (hallássérült és értelmi fogyatékos) tanulók számára készített helyi tanterv a kerettanterv alapján készült

8. évfolyam

Tantárgyi bevezető:

Az állampolgári ismeretek tantárgynál meghatározó szerepet játszanak azok a társadalmi elvárások, amelyek szerint a mindennapi életben történő eligazodás, az állampolgári létezés szükséges ismeretek, készségek, képességek elsajátítása, összességében a felnőttkori szerepekre való felkészülés már az általános iskola záró szakaszában jelenjen meg. Fontos szerepet kap az, hogy a demokratikus gondolkodás és a hazaszeretet megalapozása és erősítése már az általános iskolai nevelés időszakában kezdődjön meg.

Az állampolgári ismeretek tantárgy tanulása révén a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló támpontokat kap a mindennapi életben történő tájékozódásához. Az alapvető ismeretek elsajátításán túl lehetőség nyílik a készség- és képességfejlesztésre, olyan tevékenységek kipróbálására és gyakorlására, amelyek segítik felkészülését a felnőtt szerepekre, megalapozzák a tájékozott, nyitott és érdeklődő személyiség és felelős polgári mentalitás kialakulását. A tantárgy fontos terepe a közösségért történő felelősségvállalás kialakításának, hazaszeretet, a nemzeti öntudat kialakításának és megerősítésének, a haza iránti kötelezettségek megismerésének.

Általános célok, feladatok:

A tantárgy legfontosabb célja a hallássérült és értelmi fogyatékos tanulót felkészíteni a társadalom struktúrájában való eligazodásra, a közösségi környezet szervezeteinek, szabályainak megismerésére. A pedagógiai helyzetekben a hallássérült és értelmi fogyatékos tanuló tevékenység közben, szimulált helyzetekben ismeri meg a családi élethez, a munkavállaláshoz, a szabadidő eltöltéséhez kapcsolódó intézmények szerepét, feladatait, az állampolgári jogokat és kötelezettségeket, a demokratikus társadalmi intézményrendszert, a legfontosabb társadalmi, gazdasági és politikai szervezeteket.

Felismeri a felelősséget közösségi környezetének alakításában. Bővülnek ismeretei a mindennapi életvezetéshez kapcsolódó önérvényesítés lehetőségeiről, a segítségkérés formáiról.

A tantárgy segítséget nyújt az erkölcsi nevelés terén a közösségi életben való aktív részvételre és véleménynyilvánításra ösztönzésben, a társadalmi igazságosság felismertetésében és az ehhez kapcsolódó intézményrendszer igénybevételének bemutatásában.

Erősíti a nemzeti azonosságtudatot és a hazafias nevelést az ország irányításában, védelmében, a társadalmi béke megőrzésében szerepet vállaló intézmények működésének megismertetésével, a társadalmi tevékenységekben való aktív részvétel támogatásával.

A felelősségvállalás másokért, önkéntesség területén segíti a közösség aktív tagjává válást, a környezet iránti figyelem fontosságának, a segítségnyújtás és segítségkérés lehetőségének felismerését. A gazdasági és pénzügyi nevelés területén a tanuló felkészül a pénzkezeléssel és gazdálkodással összefüggő intézményrendszer igénybevételére.

Az új tantárgy először a 7–8. évfolyam nevelési-oktatási szakaszában jelenik meg, miközben – közös tanulásterületen osztozva – több szállal kötődik a történelem, valamint és etika tantárgyakhoz. A közös tanulásterülethez tartozó ismeretek köre, a jelenségek és folyamatok értelmezése, az ok – okozati összefüggések érvényesítése, a mérlegelő gondolkodás megalapozása, a társas együttműködés, az egyén és közösség viszonyának kérdései, a közösségi értékek és a felelősségvállalás kiemelése, a társadalmi együttélés követelményeinek és dilemmáinak megbeszélése a történelem, az állampolgári ismeretek, és etika tantárgyak tanulásának folyamatos összehangolását és együttműködését feltételezi. Épít a hon – és népismeret tantárgy ismeretanyagára, nevelési céljaira is. A tantárgy a földrajz tanulásához is kötődik, hiszen a lokális és a regionális szemlélet kialakítása, a társadalmi alrendszerek funkcióinak és az intézmények szerepének vizsgálata mindkét diszciplína fejlesztési feladatai között szerepel. Az állampolgári ismeretek tantárgynak is célja a pénzügyi tudatosság megalapozása és a fenntarthatóság kritériumainak megismertetése, ezért épít a földrajz keretében tanult gazdasági és pénzügyi ismeretekre.

A halmozottan sérült (hallássérült és értelmi fogyatékos) tanulók sajátos nevelési igényei miatti specialitások a tantárgy vonatkozásában:

A tartalmak elsajátításakor figyelembe kell venni a hallássérült értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, ezért előnyben kell részesíteni a sajátélményű tevékenységeket. A személyes élmény segíti annak a belátását is, hogy a jelen eseményei nagymértékben a múlt eseményeinek eredményei, és mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is, azaz a történelemnek, a társadalom eseményeinek mi magunk is részesei vagyunk. A fejlesztés kiemelt területként kezeli a személyiség és az emberi jogok

tiszteletére nevelést, a szociális érzékenységet, az értékvédő magatartás kialakítását, a környezetért érzett felelősséget.

A tanulási terület speciális fejlesztési tartalmát képezi az időben és térben való tájékozódóképesség formálása, a kritikus gondolkodás, problémamegoldás, kommunikáció, kreativitás, együttműködés, történelmi gondolkodás fejlesztése. A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló tanári irányítással mélyebben képes megismerni a valóságot maga körül, segítséget kap a társadalomban való eligazodáshoz, beilleszkedéshez, továbbá a jövőről is felelősebben tud gondolkodni.

A tanulási terület sérülésspecifikus tartalma kiegészül a hallássérült és értelmi fogyatékos személyek társadalmi beilleszkedését segítő szociális és jogi ismeretek oktatásával.

Az állampolgári ismeretek tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló az információk gyűjtése, rendszerezése és feldolgozása közben tanári segítséggel megkülönbözteti a lényegest a lényegtelenről. Megadott szempontok alapján törekszik megkülönböztetni egymástól a megalapozott, tudományos háttérű és a hamis következtetéseket tartalmazó leírásokat, gondolatsorokat.

A hatékony, önálló tanuláshoz alapvető készségekkel, képességekkel kell rendelkezni, amit az alapkompentenciák biztosítanak. A hallássérült értelmi fogyatékos tanulót támogatni kell abban, hogy megtalálja saját érdeklődési körét, hogy minél több tanulási technikát megismerjen, és ezek alapján képessé váljon majd saját tanulási stratégia kialakítására. Segíteni kell a hallássérült értelmi fogyatékos tanulót abban, hogy lehetősége legyen a metakogníció (gondolkodásról való gondolkodás) gyakorlására, tudatos alkalmazására, a tanuláshoz való pozitív viszony kialakítására.

A kommunikációs kompetenciák: A hallássérült és értelmi fogyatékos tanuló véleménynyilvánításához, érveléséhez, a vitahelyzetekben való megszólalásaihoz a hallásállapotának, kommunikációs szintjének és értelmi képességének, és a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat és viselkedés társul. A véleménynyilvánítás és a vitakultúra fejlesztése az autonóm magatartás kialakulását és a másik ember iránti tiszteletet, a más vélemények mérlegelését egyaránt segíti.

A hallássérült és értelmi fogyatékos gyermekek/fiatalok ismeretszerzését nehezítheti a nyelvi kommunikációs szintjük életkorhoz viszonyított elmaradása. Szókincsük, fogalmi

gondolkodásuk szegényes lehet, kifejezőmódjuk hangzó magyar nyelven esetleg kevésbé árnyalt, mint halló társaiké. Az ismeretek megértését segíti a változatos szemléltetés, a saját élményen alapuló tevékenységbe ágyazott nyelvi fejlesztés, a digitális technika nyújtotta lehetőségek kihasználása. A társas kapcsolatokban, a társadalmi és kulturális tevékenységek során a különböző kommunikációs helyzetekben társadalmilag elvárható, helyes viselkedési formák értelmezése, megértése, nyelvi kifejezése valósítható meg. Cél, hogy a hallássérült értelmi fogyatékos tanulók a mindennapi helyzetekben előforduló metakommunikációt tanulják meg helyesen értelmezni. Fontos továbbá, hogy egyéni képességeiknek megfelelően tudjanak írásban kommunikálni. Ugyancsak fontos a pozitív attitűd kialakítása, mely segíti a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra való törekvést.

Kiemelt feladatok:

- a beszédértés (jelértés) fejlesztése;
- a szövegértő olvasás fejlesztése;
- konkrét tapasztalatokon alapuló szókincsfejlesztés, jelkincsfejlesztés;
- a hangzó nyelv használata (egyéni képességeknek megfelelően);
- az írásbeli kifejezés fejlesztése.

Azon hallássérült (elsősorban siket) és értelmi fogyatékos tanulók számára, akik esetében a kommunikáció elsődleges formája a magyar jelnyelv, lehetőséget kell nyújtani arra, hogy a legkönnyebben hozzáférhető nyelven (magyar hangzó nyelven és/vagy magyar jelnyelven) juthassanak hozzá az információkhoz, mind a tanórákon, mind az iskolai szervezésű szabadidős programokon.

Fontos, hogy a hallássérült értelmi fogyatékos tanulók ismerjék meg a jelnyelvi tolmácsok szerepét a kommunikációs akadálymentesítés területén, ismerjék a szolgáltatás igénybevételének lehetőségeit és formáit.

A digitális kompetenciák: A hallássérült és értelmi fogyatékos tanuló információk gyűjtéséhez és rendszerezéséhez használja a könyvtári dokumentumokat és az internetet, a beszámolók egy részéhez tanári segítséggel digitális tartalmakat készít. Az önálló és a társas tanulás folyamatában tanári segítséggel körültekintően választja ki az ismeretforrásokat, ha szükséges, tanácsot kér a médiahasználatról.

A hallássérült és értelmi fogyatékos személyek egyik legfontosabb információszerzési, illetve kommunikációs eszköze a számítógép, az okoseszközök és ezeken keresztül az internet. Használatukat nehezíti szűkebb szókincsük és szövegértési nehézségük. Ebből adódóan

kiemelt feladat a keresőoldalakkal, szótárakkal, helyesírás-ellenőrző programokkal stb. való megismertetésük, ami segíti a lényegkiemelést és az írott szöveg megértését. Fontos megismertetni a hallássérült értelmi fogyatékos tanulókkal a digitális eszközök hasznos, a mindennapokat segítő szolgáltatásait, az internet használatának etikai szabályait (többek között az adatvédelemre, a törvényes megosztás lehetőségeire és korlátaira vonatkozóan). Fontos, hogy ismerjék az internet veszélyeit, szerezzenek jártasságot azok elhárításában. Mivel nehézségeik lehetnek az ok-okozati összefüggések felismerésében, ezért szükséges az IKT használata során felmerülő valós és virtuális kapcsolatok megkülönböztetésének oktatása.

Mivel a hallássérült és értelmi fogyatékos tanulók erősen motiváltak a digitális eszközök használatában, ezt a motivációt ajánlott kihasználni a tanórákon is.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló tanári irányítással információkat, tényeket, adatokat gyűjt, válogat, önállóan vagy társaival együttműködve rendszerez. Társadalmi jelenségeket hasonlít össze, összefüggéseket állapít meg, következtetéseket, magyarázatokat fogalmaz meg. A társadalommal, a honvédelemmel és az állampolgári feladatokkal kapcsolatban tanári magyarázat segítségével képes a problémák azonosítására, kérdéseket alkot. Tanári segítséggel nyitott annak átgondolására, hogy a tudományos-technológiai fejlődés, a környezetvédelemmel kapcsolatos problémák és a fenntarthatóság kérdésköre miképpen hat életútjára, családjára és hazájára.

A matematikai gondolkodás fejlesztését a hallássérülés és értelmi fogyatékoság következtében kialakult szűkebb szókincs és az alacsonyabb nyelvi szint jelentősen befolyásol(hat)ja. A gondolkodás kevésbé flexibilis, esetenként gondot okozhat az egyes témakörök, feladattípusok, műveletek közötti váltás. A matematikai fogalmak értelmezését segíthetik a mindennapi élethelyzetek (pl. vásárlás, mérés, bankolás, térbeli tájékozódás, tapasztalatok) tanórai modellezése, valamint verbális megfogalmazása, illetve a matematikai szaknyelvi szókincs fejlesztése. Kiemelt jelentőségű a speciális szemléltetés és a segédeszközök használata. Az auditív csatorna részleges vagy teljes kiesése miatt a matematikai kompetencia kialakulásához több időre, rendszeres gyakorlásra, ismételésre van szükség.

A természettudományos és technikai kompetencia terén a hallássérült és értelmi fogyatékos gyermek/fiatal a környezetéről elsősorban látás útján szerez információkat. Fontos, hogy az egyes természeti folyamatok megértését szemléltetés, modellezés, tényleges cselekedtetés,

kísérletezés útján segítsük (tanulmányi séta, kirándulás, feliratozott filmek, digitális tananyag.)

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A pedagógus vagy a társak orientáló észrevételeit, javaslatait és tanácsait figyelembe véve a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló törekszik korrigálni álláspontját, véleményét, valamint módosíthatja, átértékelheti, felülbíráhatja döntéseit. A társas tanulás közösségi élménye növeli önbizalmát, önbecsülését, egyúttal segíti reális énképének alakulását, és erősíti a közösségért történő felelősségvállalást. A kooperatív tanulás révén az együttes tevékenység saját élménnyé válik. A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló tanári segítséggel, társaival közös véleményt alakít ki, javaslatokat fogalmaz meg és terveket készít. A tanulás folyamán sok esetben társaival együttműködve tanári irányítással dolgoz fel szövegeket, készít beszámolókat, gyűjt információkat, továbbá bekapcsolódik egy téma vagy probléma közös megbeszélésébe, ennek során érveket-ellenérveket fogalmaz meg.

A tanulási tevékenységek jellege, a társas tanulás lehetőségei olyan szituációkat és légkört teremtenek, amelyek biztosítják a hallássérült és értelmi fogyatékos tanuló szorongásmentes önkifejezését, ezek révén támogatják hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelő véleményének, gondolatainak, érveinek szabad kifejtését, ugyanakkor tudatosítják, hogy saját szempontjai csak mások hasonló megnyilvánulásainak tiszteletben tartásával, érveinek megértésével, egyeztetésével érvényesülhetnek.

A személyes kompetenciák keretében fontos többek között a szorgalom, kitartás, pontosság, önállóság, önfegyelem, stressztűrő képesség, felelősségtudat, a társas kompetenciák keretében pedig a kapcsolatteremtő és -fenntartó készség, udvariasság, kezdeményezőkészség, határozottság, empátia, tolerancia, segítőkészség fejlesztése. Fontos továbbá a társas normák, illemszabályok elsajátíttatása.

A hallássérült értelmi fogyatékos tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív, reális énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Fontos lehetőséget biztosítani – amennyiben erre a hallássérült értelmi fogyatékos tanulónak igénye mutatkozik – a halló közösség tagjaival való kapcsolódásra, valamint a sorstársakkal való személyes kapcsolatok kialakítására.

A hallássérült és értelmi fogyatékos gyermeket/fiatalt támogatni kell sérülésének és ebből adódó esetleges hátrányainak elfogadásában, az esetenként kialakuló konfliktusok és stressz kezelésében. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést. A megfelelő társas kapcsolatok

kialakításának képessége nagy szerepet játszik az udvarias viselkedés tekintetében és a későbbi társadalmi beilleszkedés során. A hallássérült értelmi fogyatékos tanulók individuális beállítódása, gondolkodása miatt fontos a közösségi beilleszkedés szabályaira nevelés. Képességeiknek megfelelően aktívan vállaljanak feladatokat a közösségért, tegyenek másokért. Gondolják át tetteik következményeit, vállaljanak felelősséget azokért. Ismerjék az iskolai szabályokat, jogait és kötelezettségeiket, a jogszabályok őket érintő fontosabb elemeit. Elengedhetetlen továbbá a hallássérült értelmi fogyatékos tanulók érdekvédelmi ismereteinek alkalmazása, az őket megillető támogatási rendszer, valamint jogi lehetőségeik érvényesítésének ismerete.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló lakóhelye történetét és a település kulturális, néprajzi értékeit megismerésére törekszik. Tanári segítséggel, önállóan és társaival együttműködve újságcikket, weboldalt ismer meg és olvas.

A hallássérült és értelmi fogyatékos tanulók esztétikai nevelése, ízlésük formálása nemcsak személyiségük színesebbé tételét szolgálja, hanem fontos eszköze a társadalmi beilleszkedésüknek, önkifejezésüknek is. A művészeti ágak közül elsősorban a vizuális kultúra, a manuális tevékenységek (festés, agyagozás, szövés, börtárgykészítés, fotózás, kézimunka, gyöngyfűzés, ékszerkészítés) lehetnek az önkifejezés eszközei, melyek a későbbi megfelelő pályaválasztást is befolyásolhatják.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mindennapi életéhez kapcsolódó készségfejlesztés, a hivatali ügyintézés intézményeinek és alapvető eljárásainak megismerése, a munkavállaláshoz szükséges ismeretek és készségek megszerzése, fejlesztése elősegíti a hallássérült értelmi fogyatékos tanulónak a felnőtt szerepekre való felkészülését. A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló tanári segítséggel javaslatokat fogalmaz meg, tervezeteket készít; mindez hozzájárul az innováció iránti nyitottság és igény, valamint a felelősségteljes munkamorál megalapozásához.

Minél korábbi életkorban (5. osztálytól) fontos az iskolák életpálya-építést megalapozó, pályaorientációs tevékenysége, hogy a hallássérült és értelmi fogyatékos tanulók és szüleik megismerjék a választható szakmák körét, a továbbtanulási lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltságra, innovációs készség kialakítására. A tapasztalatszerzés hiánya, a nevelés során gyakran kialakuló, másoktól függő életforma indokolttá teszi a terület hangsúlyozott fejlesztését. A gazdasági és pénzügyi ismeretek, az életkornak megfelelő

pénzügyi jártasság a hallássérült és értelmi fogyatékos tanulók későbbi beilleszkedését szolgálja.

Összesített óraszám táblázat évfolyamonként

Évfolyam	8.
Éves óraszám	34
Heti óraszám	1

Állampolgári ismeretek

A halmozottan sérült (hallássérült és értelmi fogyatékos) tanulók számára készített helyi tanterv a kerettanterv alapján készült

8. évfolyam

Az állampolgári ismeretek tantárgy tanulásával a hallássérült és értelmi fogyatékos tanuló azokat az érvényes ismereteket sajátíthatja el és azon készségeket szerezhetheti meg, amelyeket a mindennapi életben hasznosíthat, amelyek révén felkészülhet felnőtt szerepeire, tudatos és felelős állampolgárrá és egyben elkötelezett hazafivá válhat.

A témakörök struktúrájának kialakításakor két alapvető szempont érvényesült. A témák bővülő egymásra épülése koherens rendszert alkot: a család, mint a társadalom legalapvetőbb intézménye, a tanuló településének megismerése, a lakóhely kulturális értékeinek kiemelése, az intézmények, szervezetek működésének, majd a nagyobb rendszerek funkciójának vizsgálata, a nemzeti közösséghez tartozás feltételeinek számbavétele, a nemzeti identitás alkotóelemeinek megbeszélése, a haza iránti kötelezettségek megismerése, a nemzeti/etnikai kisebbségi jogok azonosítása. Ezen témakörök egymásra épülésével a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló rendszerszemlélete is alakul: differenciált tudást szerezhethet meg szűkebb és tágabb környezetéről, hazájáról és a társadalomról, amelyben él.

A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló tanári segítséggel elsajátítja a mindennapi életben alkalmazandó készségeket, tájékozódik a munka világában, megismeri a tudatos fogyasztóvá válás meghatározó és a fenntarthatóság alapvető szempontjait: támogatást kap a felnőtt élet szerepeire történő felkészüléséhez.

Az állampolgári ismeretek tantárgy épít a hallássérült értelmi fogyatékos tanulók együttműködésére, az egyéni teljesítményre és érdeklődésre, valamint a tanulók csoportos tevékenységére. A pedagógus a nevelő – oktató munka során a tanulói tevékenységeket megszervező, irányító, illetve koordináló feladatai is megjelennek, a tanulási folyamatban a segítő-támogató szemléletmód jellemzi a tevékenységét. A hallássérült és értelmi fogyatékos tanuló teljesítményének értékelésében az önértékelés, a csoportos megbeszélés, a társak kölcsönös javaslatai is szerepet kaphatnak. A társas tanulás alkalmi révén a hallássérült és értelmi fogyatékos tanuló megtapasztalhatja a nézetek, vélemények sokféleségét, kifejezheti saját gondolatait, amelyekbe beépítheti mások értékes megnyilvánulásait, ezek révén fejlődhet önismerete és önértékelése is.

A tantárgy tanulási eredményeinek követésére alapvetően a tanulást támogató értékelés ajánlott, s ebben a hallássérült értelmi fogyatékos tanulót segítő, fejlesztő visszajelzések, amelyek között a pedagógus és a társak értékelése ugyanúgy szerepet játszik, mint a csoportos megbeszélés és önértékelés. Az értékelési folyamatban kiemelt szempont a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló bekapcsolódása a kooperatív tevékenységekbe, továbbá lényeges az önállóan vagy társaival közösen végzett digitális eszközhasználaton alapuló feladatok megoldása. Összegző-minősítő értékelés (ötfokozatú skálán értelmezett érdemjeggyel) javasolt a tanuló mindennapi életben való tájékozódásához kapcsolódó témakörök esetében *(Mindennapi ügyintézés; Felkészülés a felnőtt szerepekre; Köznevelés; Az egészségügyi rendszer és a szociális ellátás)* és *A magyar állam intézményei; Az állam szerepe a gazdaságban* témakörnél.

Témakörök táblázata:**Heti óraszám: 1 óra****Éves óraszám: 34 óra**

Témakör	Óraszám
Család; a családi szocializáció jellemzői, a hagyományos családmodell	4
A család gazdálkodása és pénzügyei	3
Településünk, lakóhelyünk megismerése	6
Nemzet, nemzetiség; a haza iránti kötelezettségeink	6
A magyar állam alapvető intézményei, az állam szerepe a gazdaságban	5
Mindennapi ügyintézés; felkészülés a felnőttkori szerepekre, feladatokra	4
A fogyasztóvédelem alapjai	3
A nagy ellátórendszerek: köznevelés, egészségügy és szociális ellátás	3
Összes óraszám:	34

8. évfolyam

Témakör:	Család; a családi szocializáció jellemzői; a hagyományos családmodell	Órakeret: 4 óra
Előzetes tudás:	Hon – és népismeret és etika órán a családról elsajátított ismeretek. A mindennapi élet tapasztalatai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: – felismeri a családi szocializációnak az ember életútját befolyásoló jelentőségét, – felismeri a közösségi együttélés szabályait, amelyek erősítik a szabálytudatát.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– A család fogalma és társadalmi szerepe – A család: szeretetközösség, együttműködés, kölcsönösség, tisztelet – A családi szerepek – A családi szocializáció jellemzői	– Az önismeret, önértékelés és a reális énkép alakítása – A kommunikációs készség fejlesztése – A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése – Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése – A generációk közötti kapcsolat, a nemzedékek közötti párbeszéd erősítése – Az egymást követő generációk életútjának megismerése révén a történetiség saját élményű megtapasztalása – A hagyományos családmódel közösségi és társadalmi fontosságának tudatosítása, a családi szerepek megismerése – Ismeretszerzés, forrásfeldolgozás a családi szocializáció folyamatáról és jellemzőiről – Az időszlelés fejlesztése saját élményen keresztül – Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességeinek megfelelően tanári segítséggel: – értelmezi a családi kohézió alapelemeit, jellemzőit: együttműködés, szeretetközösség, kölcsönösség, tisztelet; – értelmezi a család, mint a társadalom alapvető intézményének szerepét és jellemzőit; – felismeri a véleménynyilvánítás, érvelés, a párbeszéd és a vita társadalmi hasznosságát.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	család, házasság, családi szerepek, gyermekvállalás	

Témakör:	A család gazdálkodása és pénzügyei	Órakeret: 3 óra
Előzetes tudás:	A pénzhét keretében, az etika, a technika és tervezés tantárgyak keretében elsajátított ismeretek	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: – megismeri a családi háztartás összetevőit, értelmezi a család gazdálkodását meghatározó és befolyásoló tényezőket. – megismeri a tudatos pénzhasználatot. – felelősségérzete kialakul a közvetlen környezete és a jövő iránt.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– A háztartás fogalmának értelmezése – A család bevételeinek és kiadásainak csoportosítása – Családi költségvetés alapvető elemeinek megismerése, értelmezése, – A családok takarékosági lehetőségei, a környezettudatos életvitel – A családokra jellemző fogyasztási szokások	– Az önismeret, önértékelés és a reális énkép alakítása – A kommunikációs készség fejlesztése – A csoportosítási és rendszerezési készség fejlesztése; a rendszerszemlélet alakítása – A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése – Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése – A digitális kompetencia fejlesztése – A szövegértés, szövegalkotás fejlesztése – A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás támogatása – Információk gyűjtése és értelmezése a család megtakarítási lehetőségeiről – A tudatos vásárlás családi	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően tanári segítséggel: – felismeri a családi háztartás gazdasági-pénzügyi fenntarthatóságának és a környezettudatos életvitel kialakításának társadalmi jelentőségét. – ismereteket szerez a jövedelem szerepéről az ember életvezetésének tükrében, – fogalmi képet alkot a pénzről, a pénzintézetekről, azok tevékenységeiről; utóbbiak lehetséges szerepéről az életpálya

	és társadalmi hatásainak megismertetése, az ok – okozati összefüggések feltárása	felépítésének tükrében.
Kulcsfogalmak/fogalmak	családi háztartás, a család bevételei: jövedelmek, társadalmi juttatások, a tulajdonból származó jövedelmek, örökség, nyereség, a család kiadásai: létszükségleti kiadások, jóléti (például kulturális, szabadidős és rekreációs) kiadások, rendkívüli kiadások, fogyasztás, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság, környezettudatosság;	

Témakör:	Településünk, lakóhelyünk megismerése	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás:	Hon - és népismeret, magyar nyelv és irodalom, etika tantárgyak keretében és a közvetlen tapasztalatokkal elsajátított ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: – megismeri településének, lakóhelyének kulturális, néprajzi értékeit, a település történetének alapvető eseményeit és fordulópontjait; – megismeri a saját településének, lakóhelyének alapvető jellemzőit, értelmezi a településen működő intézmények és szervezetek szerepét és működését.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– A település, lakóhely környezeti sajátosságainak, történelmének megismerése – A településen jelenlévő egyházi, vagy kulturális szervezet, sportegyesület megismerése – A település, lakóhely jellemzőinek megismerése – A település történelmi, kulturális,	– A csoportosítási és rendszerezési készség fejlesztése; a rendszerszemlélet alakítása – A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése – A kommunikációs készség fejlesztése – A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése – A generációk közötti kapcsolat, a nemzedékek közötti párbeszéd erősítése – Az élményalapú,	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően tanári segítséggel: – társaival együttműködve a lakóhelyével kapcsolatos ismereteket szerez, – felismeri a véleménynyilvánítás, érvelés, a párbeszéd és a vita társadalmi

néprajzi értékeinek megismerése – A település, lakóhely közintézményei – A település fejlesztésének lehetőségei	tapasztalati tanulás elősegítése – Az együttműködési és a szervezőkészség fejlesztése – Szövegértési és szövegalkotási készség fejlesztése – Digitális kompetencia fejlesztése	hasznosságát; – érzékeli a különbséget a múlt és a jelen között, – képes beazonosítani eseményeket saját élményből; – tájékozódik térben és időben;
Kulcsfogalmak/fogalmak	intézmény, önkormányzat, polgármester, polgármesteri hivatal, jegyző, egyház, vallási közösség, szervezet, karitatív szervezet, civilszervezet, alapítvány, településfejlesztés, társadalmi felelősség, fenntarthatóság;	

Témakör:	Nemzet, nemzetiség; a haza iránti kötelezettségek	Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás:	Hon - és népismeret, magyar nyelv és irodalom, etika és történelem tantárgyak keretében és a közvetlen tapasztalatokkal elsajátított ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: – megismeri a nemzeti identitás jelentőségét az egyén és a közösség szempontjából is.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– Nemzetfogalom, nemzeti identitás, nemzetállam; – A nemzetállamok helye, szerepe és fontossága a globális világban – Népek, nemzetiségek megismerése Magyarországon és a Kárpát-medencében – Magyarország és az Európai Unió	– Az önismeret fejlesztése – Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése – A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése – A kommunikációs készség fejlesztése – A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése – Digitális kompetencia	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően tanári segítséggel: – társaival megismeri a nemzetek, nemzetállamok helyét és szerepét a globális világban; – értelmezi és társaival megbeszéli a honvédelem

kapcsolatrendszerének megismerése, elemzése – Lokálpatriotizmus, hazafiság, európaiság; Nemzetiségek, nemzetiségi jogok – A honvédelem szerepe lehetőségei feladatai	fejlesztése – Szövegértési és szövegalkotási készség fejlesztése – Nemzeti identitás, hazaszeretet kialakítása, megerősítése – A magyar kulturális örökség és hagyományok megismerése – A közösség iránti köteleességtudat és felelősségérzet kialakítása, a patriotizmus és lokálpatriotizmus értelmezése – A honvédelem szerepének, lehetőségeinek, feladatainak megismerése – Más kultúrák iránti érdeklődéskialakítása	jelentőségét a globalizáció korában; – megismeri a véleménynyilvánítás, érvelés, a párbeszéd és a vita társadalmi hasznosságát; – arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse; – írásbeli feladati elkészítéséhez önállóan vagy segítséggel használja az infokommunikációs eszközöket. – ismeri a magyar nemzeti kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeit;
Kulcsfogalmak/fogalmak	nemzet, nemzeti identitás, honvédelem, nemzeti kisebbség, nemzetiség, nemzetiségi jogok, Európai Unió, jogok és kötelezettségek, hazaszeretet, globalizáció, nemzetpolitika	

Témakör:	A magyar állam alapvető intézményei; az állam szerepe a gazdaságban	Órakeret: 5 óra
Előzetes tudás:	Történelem és földrajz tantárgyak keretében elsajátított ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: – megismeri a magyar állam alapvető intézményeinek feladatkörét és működését; – megismeri a törvényalkotás folyamatát; – megismeri az igazságszolgáltatás intézményeit és működésük jellemzőit; – ismereteket szerez az állam gazdasági szerepvállalásának területeiről. – megismeri az állampolgárság és az állampolgári felelősség fogalmát.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– A magyar állam alapvető intézményei: köztársasági elnök, Országgyűlés, Kormány; – A törvényalkotás menete – A magyar állampolgárság feltételei – Az igazságszolgáltatás intézményei és funkciói – Alkotmánybíróság; – A bíróságok és az ügyészségek; Az ügyvéd tevékenysége és szerepe – Az állam szerepe a gazdaságban. A közteherviselés, az adózás társadalmi jelentősége	– A kommunikációs készség fejlesztése – Digitális kompetencia fejlesztése – Szövegértési és szövegalkotási készség fejlesztése – A csoportosítási és rendszerezési készség fejlesztése; a rendszerszemlélet alakítása – A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése – Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése – A magyar állam alapvető intézményeinek megismerése, rendszerezése	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően tanári segítséggel: – megismeri a jogok és kötelességek közötti egyensúly kialakításának és fenntartásának fontosságát; – írásbeli feladatai elkészítéséhez segítséggel használja az infokommunikációs eszközöket; – megismeri a közteherviselés társadalmi és erkölcsi jelentőségét.
Kulcsfogalmak/fogalmak	állam, államforma, állampolgárság, alkotmány, Magyarország Alaptörvénye, köztársasági elnök, Országgyűlés, törvény, Kormány, Alkotmánybíróság, jogképeség, korlátozott jogképeség, intézmény, polgári per, büntetőper, bíróság, ügyészség, ügyvéd, közteherviselés, adó, adófajták, adómorál, pénzügyi tudatosság, rendvédelem, katasztrófavédelem.	

Témakör:	Mindennapi ügyintézés, felkészülés a felnőttkori szerepekre	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás:	Az etika tantárgy keretében elsajátított ismeretek. A családban és a mindennapi életben szerzett tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: – azonosítja a mindennapi ügyintézés alapintézményeit, az alapvető ellátó rendszerek funkcióját és működési sajátosságait;	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– A mindennapi ügyintézés területei; – Az állampolgár hivatali ügyintézése; – Foglalkozások, szakmák, a szakmaszerkezet változásai – Az életpálya-tervezés kérdései	– A csoportosítási és rendszerezési készség fejlesztése; a rendszerszemlélet alakítása – A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése – A kommunikációs készség fejlesztése – Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése – A generációk közötti kapcsolat, a nemzedékek közötti párbeszéd erősítése – Digitális kompetencia fejlesztése – Szövegértési és szövegalkotási készség fejlesztése – A mindennapi ügyintézés alapvető feladatai, a legfontosabb ügýtípusok – Az elektronikus ügyintézés – A diákmunka jogi feltételeinek, speciális jellemzőinek megismerése – Foglalkozások, szakmák, hivatások szempontok csoportosítása, összehasonlítása – A munkaerőpiac alapvető feltételrendszerének megismerése	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően tanári segítséggel: – társaival együttműködve információkat gyűjt és értelmez a foglalkoztatás, a szakmaszerkezet változásairól; – arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse; – beszámolója elkészítéséhez önállóan vagy segítséggel használja az infokommunikációs eszközöket. – tájékozódik a hivatalos ügyintézés módjaiban, annak illetékes és korszerű formáiban
Kulcsfogalmak/ fogalmak	ügyfélkapu, kormányablak, kormányhivatal, járási hivatal, polgármesteri hivatal, települési, fővárosi és kerületi önkormányzat, körjegyzőség, diákmunka, munkaszerződés, pályaorientáció, életpálya-tervezés	

Témakör:	A fogyasztóvédelem alapjai	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás:	A vásárlások során szerzett tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: – fogyasztási szokásaiban érvényesíti a tudatosság szempontjait is. – megismeri a közvetlen környezet és a jövő iránti felelősségérzet fontosságát.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– A fogyasztóvédelem fogalma. A fogyasztóvédelem területei – A fogyasztói jogok és azok érvényesítésének lehetőségei – A fogyasztói társadalom kialakulása, sajátosságai. A tudatos fogyasztói magatartás és a fenntarthatóság, környezetvédelem kapcsolata	– A kommunikációs készség fejlesztése – A több nézőpontú, értelmező gondolkodás fejlesztése – A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása – Digitális kompetencia fejlesztése – Szövegértési és szövegalkotási készség fejlesztése – A döntési képesség fejlesztése – Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése – Szerkezeti és folyamatára értelmezése a fogyasztói jogokról és a fogyasztói érdekek érvényesítéséről – A körültekintő vásárlást megalapozó tájékozódás fontosságának tudatosítása	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően tanári segítséggel: – fogyasztási szokásaiban érvényesíti a tudatosság szempontjait is. – felismeri a saját szerepét, a saját feladatát, valamint a saját felelősségét;
Kulcsfogalmak/ fogalmak	fogyasztóvédelem, fogyasztói jogok, fogyasztói társadalom, a fogyasztói érdekek védelme, tudatos fogyasztó, fenntarthatóság, ökológiai lábnyom	

Témakör:	A nagy ellátórendszerek: köznevelés, egészségügy és a szociális ellátás	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás:	A mindennapi életben szerzett közvetlen tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	A hallássérült értelmi fogyatékos tanuló: - értelmezi az alapvető ellátórendszerek funkcióját.	

Ismeretek	Fejlesztési feladatok	Tanulási eredmények
– Az oktatási rendszer legfontosabb elemei, szereplői; felépítése, feladatai – Az egészségügyi ellátás szinterei, feladatai, szereplői – A szociális ellátórendszer feladatai, szerepe a társadalomban	– A csoportosítási és rendszerezési készség fejlesztése; a rendszerszemlélet alakítása – A kommunikációs készség fejlesztése – Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése – Szövegértési és szövegalkotási készség fejlesztése – Digitális kompetencia fejlesztése – Az empátia erősítése – A közfeladatot ellátó személyek (pl. pedagógusok, orvosok, mentők) feladatai, kiemelt társadalmi hasznosságuk megértése – A nagy ellátórendszerek társadalmi, gazdasági hatásainak megismerése	A témakör tanulása eredményeként a hallássérült értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően tanári segítséggel: – írásbeli feladatai elkészítéséhez önállóan vagy segítséggel használja az infokommunikációs eszközöket. – van ismerete a nagy ellátórendszerek társadalmi, gazdasági hatásairól
Kulcsfogalmak/ fogalmak	köznevelés, felsőoktatás, szakképzés, egészségügyi rendszer, társadalombiztosítás, szociális ellátás, családtámogatás, kórház, rendelőintézet, szakorvos, háziorvos;	

A fejlesztés várt eredményei a 8. évfolyam végén:

A hallássérült enyhe értelmi fogyatékos tanuló hallássérülésének, kommunikációs szintjének és értelmi képességének megfelelően:

- tájékozódik a hivatalos ügyintézés módjaiban, annak illetékes és korszerű formáiban
- tud a világháló közösségi portáljain való részvétel lehetőségeiről
- ismereteket szerez a jövedelem szerepéről az ember életvezetésének tükrében
- fogalmi képet alkot a pénzről, a pénzintézetekről, azok tevékenységeiről; utóbbiak lehetséges szerepéről az életpálya felépítésének tükrében
- érzékeli a különbséget a múlt és a jelen között, képes beazonosítani eseményeket saját élményből
- ismeri a közös európai civilizációs és magyar nemzeti kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeit
- felismeri a saját szerepét, a saját feladatát, valamint a saját felelősségét
- elismeri a szabadság, a felelősség és az emberi helytállás jelentőségét
- tájékozódik a munkalehetőségek és a munkavállalás terén
- az információk szerzéséhez és rendszerezéséhez infokommunikációs eszközöket használ